

I DEMÀ PASSAT ?.

Per animar els cooperativistes a propòsit dels 50 anys de la Cooperativa del Camp de Miralcamp, 2004

Ignasi Aldomà Buixadé

-Ara que coneixem a la perfecció quan el terra té una gota de més o de menys, quan qual tractar perquè les peres no caiguin, quina branca s'ha de podar o en quin moment s'ha de sortir a fer l'ensofetada; ara que tenim la recol·lectora que s'adapta a les nostres necessitats, que hem après a distingir la millor ensofetadora del mercat, que tenim els aparells justos per les feines de l'any; ara que sabem diferenciar el bon del mal collidor, ara que tenim ben calculat el temps de regar, ara que sabem quin diumenge podem fer festa sense que es passi el fruit;.... ara que ho tenim tot per la mà, ara hem de provar altres coses i canviar de cultius!??.

Els pagesos i tothom volen saber què passarà, què pot passar d'aquí dos, quatre o vint anys; què serà de la nostra cooperativa i dels socis de la nostra cooperativa. Ara bé, quan comença l'exercici de futurologia, comença el pànic col·lectiu; tothom comença a sospesar mecànicament les monedes que li queden a la butxaca, la gota de suor malaia cau només pensar en els crèdits pendents i es fa negra nit sobre la jubilació o els anys a venir.

De vegades, no n'hi per menys; els futuròlegs o els qui som cridats a fer futurologia volem passar-nos-ho tan bé amb la feina i ser tan originals que els canvis que preveiem deixen garratibats a qualsevol. De manera general, però, les previsions consisteixen en dir que els canvis que es produeixen darrerament continuaran en un futur,.. i els resultats tampoc resulten tranquilitzadors. Per què?. Doncs, perquè la vida és canvi i transformació i els canvis posen en crisi les idees i les posicions establertes. Què hi farem!, és així. Tal volta al terme de Miralcamp s'hi han fet sempre els mateixos cultius?. Quin pagès de 50 o 40 anys veu i fa el mateix que feia a la seva joventut?.

Els canvis són d'ara i d'abans i res fa pensar que no continuïn demà. Hi ha canvis d'efectes radicals; com passar de no regar a regar o de la mula al tractor, i d'altres no tant, com passar de les caixes al palots, i hi ha també canvis més ràpids i canvis més lents. Si mirant cap al passat ja es fa difícil entendre el perquè i l'abast dels canvis, es comprendrà que mirant cap al futur la dificultat és encara molt gran. Per això la major part de les prediccions no s'encerten;... per això i perquè, en últim terme, les persones tenim encara el poder de redreçar el futur. Al cap i a la fi, si alguna cosa d'interès tenen les previsions és per a dirigir millor l'acció quotidiana. Valguin, en qualsevol cas, aquestes precaucions per tota la lletra que segueix.

De canvis radicals en l'activitat agrària no se'n beslluma a curt i mig termini; l'aplicació de les biotecnologies promet daltabaixos espectaculars i fins i tot podria desaparèixer l'agricultura com a art de conrear la terra que coneixem; però els joves pagesos d'ara no sembla hagin de témer encara pel seu ofici. O, més ben dit, sí han de témer, però en el sentit clàssic i conegut, que ve originat, d'una banda, per la disminució de les necessitats de mà d'obra deguda a la informàtica i les telecomunicacions o a la mecanització de les operacions encara manuals, i, per l'altra banda, per l'augment dels rendiments degut a l'aplicació, sobretot, de l'enginyeria genètica. Demà passat com abans d'ahir, cada cop menys pagesos podran fer molt més panís, de manera que cada cop seran menys els qui treballin al camp i, sobretot, els qui portin explotacions.

L'abandó del camp no solament toca els pagesos, també és la principal amenaça per a la pervivència de les cooperatives locals, com la de Miralcamp; que ningú pensi que els exemples de les Garrigues queden tan lluny. Per això la resposta encarada avui dia resulta, a part d'inevitable, convenient; obrir la cooperativa del poble a d'altres pagesos de la comarca. I en això afegiria allò que els pagesos coneixen prou bé; que Miralcamp disposa, a pesar de tot, d'una bona base de pagesos joves, que pot servir de pal de paller per una cooperativa comarcal. A diferència dels Fondarelles i Golmesos que han vist fondre's la seva pagesia, a Miralcamp "la cooperativa ha servit d'escalf per a que hi hagués pagesos joves";

només cal pensar que aquests pagesos mantindran i eixamplaran la cooperativa. Com?.

Naturalment, no només esperant que els pagesos desemparats de les poblacions veïnes acudeixin a Miralcamp; sinó oferint els serveis que la pagesia necessita a cada moment i que avui ja representen una tercera part de les vendes de la cooperativa. Demà, com ahir, davant una agricultura cada cop més tecnificada, la cooperativa té el repte d'oferir els serveis de suport tècnic, formació i maquinària especialitzada que els pagesos de manera aïllada no poden obtenir. Demà, molt més que ahir, la cooperativa haurà de facilitar als seus socis la gestió de les pròpies terres amb una eficiència i una quantitat suficients, si és que els seus socis volen encara mantenir-se drets davant les grans empreses agrícoles i de serveis que comencen a dominar la plana urgellenca (i que no requereixen del suport cooperatiu).

El futur continua situant el pagès en la dura cursa de la grandària (més producció, més terra, més animals, més màquines,...) i en aquesta carrera la cooperativa pot jugar encara el paper que ha estat el seu clàssic (proveir adobs, fitosanitaris i els subministraments i serveis més diversos) i s'haurà d'inventar també papers nous i una mica més arriscats (intermediació i gestió de terres, traçabilitats, finançament, auditories,...).

Per al pagès, tenir controlats els serveis i subministres és i serà de primera importància per assegurar-se uns marges que no s'estiren o s'estiren amb dificultats pel costat de les vendes. Però, tampoc cal oblidar la venda del producte; la conservació i venda de la fruita, que passa majoritàriament per Miralcamp Fruits, i l'assecatge i venda del cereal, que a hores d'ara representen la tercera part de les vendes de la cooperativa Sant Miquel. Per aquesta banda, poc més es pot desitjar que el clàssic "que la cooperativa em doni un ral de més que el comerciant" (i que el pagès no sucumbeixi davant el preu temptador d'avui que és gana per demà).

Caldria veure també, però, que si el pagès es troba en la pròpia cursa de la grandària, la cooperativa també juga la seva pròpia cursa de la grandària, almenys pel que fa a la preparació i comercialització del producte acabat.

Altrament dit, si es volen mantenir o ampliar marges comercials cal oferir el millor producte i en la quantitat i el moment que demani el mercat. En aquest cas, les perspectives de les cooperatives no pinten del tot malament perquè la força adquirida per les grans empreses de distribució alimentària ha situat els les marques i els industrials de tota la vida contra les cordes. Si les marques ja no compten gaire i la distribució s'ha simplificat, l'oportunitat que es brinda en safata a les cooperatives de transformació i comercialització sembla evident. Qui millor que elles per aprofitar el coixí dels socis pagesos i garantir la qualitat i quantitat de la matèria prima?; naturalment, farà falta que els socis ho entenguin i la gestió acompanyi. No és tampoc aquest estrictament el cas de la comercialització dels cereals o farratges que serveixen per l'engreix del bestiar, però també s'hi haurà de notar.

Seria també extraordinari pensar que la cooperativa no es limita només a secar i comercialitzar el seu cereal, sinó que n'obté major valor afegit, a base de fer pinso i a base de noves preparacions per a l'alimentació animal (o humana). La competència en els mercats és aquí molt forta, els marges reduïts i difícilment nous actors poden fer-se una plaça; però no es pot deixar d'estar a l'aguait.

Més fàcil és buscar noves sortides cap a nous conreus de terra campa en base a l'experiència adquirida. Els experiments que s'han fet fins ara a la cooperativa, com ara el cultiu de llegums, venen guiats pel marc de l'alimentació animal, un marc sense massa terreny per l'expansió. En canvi, hi ha d'altres àmbits, com el dels conreus energètics, que a risc de repetir una previsió que porta molt temps fent-se, han d'acabar trobant una millor sortida.

En tot plegat caldria tenir ben present que els conreus de terra campa que serveixen per a un ús industrial massiu, malgrat es puguin adaptar molt bé a les condicions del terme, representen una sortida comercial de marges curts. Són cultius extensius fortament mecanitzats que es produeixen amb avantatge amb grans empreses i extensions. Si no es vol, doncs, que el terme de Miralcamp sigui portat per una sola empresa i desaparegui el rastre de la cooperativa, cal mirar cap a d'altres direccions.

Productes especials i sortides comercials específiques són les dues receptes per a mantenir una pagesia viva. El llistat de nous productes i possibilitats no és difícil de fer; plantes medicinals, cosmètiques, viver de jardineria, produccions biològiques,... fàcil de dir i més difícil de fer. No és fàcil treure punta al llapis de noves oportunitats productives; però s'hi ha d'estar al damunt, i la cooperativa pot assumir, en aquest cas, uns riscos i disposar d'un suport tècnic que no es troben tant a l'abast dels socis.

En definitiva, si la cooperativa té i ha de tenir algun sentit és per a la millora econòmica i social dels seus socis. Què millor que a més d'oferir serveis, subministres, secadors i comercialització, la cooperativa oferís també noves possibilitats de producció i un futur per als seus pagesos. Potser és demanar massa?.

Sigui com sigui, les possibles funcions de la cooperativa no s'acaben aquí. Tantes coses fan, de fet, les cooperatives agràries, que resulta quasi impossible recordar-les totes. Punts d'informació, explotació turística del patrimoni, cursos de formació, locals socials, bars i restaurants, festes i activitats culturals, botigues o agrobotigues, de tot es pot trobar en el món del cooperativisme agrari i, perquè no, algun dia també a la cooperativa de Sant Miquel. Avui és la cooperativa de Miralcamp, però qui sap si algun dia no pot ser la cooperativa també de Mollerussa, i això obre tot un nou ventall de possibilitats. Tot és qüestió d'imaginació i ganes.

Sense anar tant lluny, sí que la cooperativa és i haurà de continuar sent un espai físic i social, on les solidaritats es teixeixen més enllà del profit econòmic individual que cada soci hi busca i treu. La cooperativa és punt de contacte, de coneixement, d'iniciació dels més joves i això, per bé que no es mesura en peles, també serveix i molt, per a viure i guanyar-se la vida. No ho poden perdre de vista els socis i tampoc ho haurien de perdre de vista els habitants del poble que no en són socis, i que se'n beneficien directament i indirectament.

La cooperativa és una bé col·lectiu i, en aquest sentit, probablement quan en un futur aflueixi l'intervencionisme i paternalisme dels organismes

oficials, tornarà a recuperar el seu sentit fonamentalment voluntarista. Ja no serà el voluntarisme original, el d'uns pagesos que encara tenien poc desenvolupat el sentit d'empresa i no es miraven l'un a l'altre com a competidors. Haurà de ser un voluntarisme basat en el sentit de comunitat i identitat que dóna la pertinença a un mateix territori, un territori que no solament s'aprecia pel panís, l'alfalç o les pomes i peres que dóna, sinó per les sèquies i desguassos, pels marges, pels caragols, per les cueretes i fredelugues, per la marinada, per l'argila,... per les angules, els crancs, els barbs, l'aigua bona i clara i tot allò que podria ser i no és. Tindrà la cooperativa Sant Miquel també alguna cosa a dir i fer per aquest territori?.

El futur ens portarà sens dubte molts canvis. Només falta ganes de viure'ls i posar-hi cullerada. La històrica cooperativa Sant Miquel hi té encara molt a dir.